

Euroopan parlamentin kokoonpano vaalikaudelle 2024–2029

Kokous

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

EU:n perussopimusten mukaan Eurooppa-neuvosto tekee yksimielisesti, Euroopan parlamentin aloitteesta ja sen hyväksynnän saatuaan, päätöksen, jolla määritellään Euroopan parlamentin kokoonpano. Euroopan parlamentissa on puhemiehen lisäksi enintään 750 paikkaa. Kansalaisten edustus on alenevasti suhteellinen siten, että vähimmäismäärä on kuusi jäsentä jäsenvaltiota kohden. Jäsenvaltio voi saada enintään 96 paikkaa.

Eurooppa-neuvoston 28. kesäkuuta 2018 tekemässä päätöksessä (EU) 2018/937 vahvistettua Euroopan parlamentin paikkajakoa sovelletaan vain vaalikauteen 2019–2024. Euroopan parlamentin kokoonpanosta vaalikaudella 2024–2029 on tehtävä uusi päätös.

Euroopan parlamentin ehdotus Eurooppa-neuvoston päätökseksi hyväksyttiin 15.6.2023 (äänin 316 puolesta, 169 vastaan, 67 tyhjää). Ehdotuksesta on ollut Euroopan parlamentin sisällä hyvin erilaisia näkemyksiä, mikä näkyy myös tarkemmissa äänestystuloksissa.

Euroopan parlamentti ehdottaa parlamentin paikkamäärän kasvattamista 11 paikalla, jotta paikkajaossa voitaisiin ottaa huomioon väestönkehitys EU:ssa vuoden 2019 vaalien jälkeen. Ehdotuksen mukaan Euroopan parlamenttiin valittaisiin 6.–9.6.2024 järjestettävissä europarlamenttivaaleissa 716 jäsentä nykyisen 705 jäsenen sijaan. Osana ratkaisua myös Suomi saisi yhden lisäpaikan.

Euroopan parlamentti ehdottaa myös, että paikkajakoon olisi sisällytettävä 28 lisäpaikan varaus unionin laajuisesta vaalipiiristä valittaville jäsenille. Euroopan parlamentin 3.5.2022 tekemässä ehdotuksessa EU:n vaalisäädöksen uudistamisesta ehdotetaan ylikansallisiin listoihin perustuvan unionin laajuisen vaalipiirin perustamista. Jäsenvaltiot ovat suhtautuneet ehdotukseen laajalti varautuneesti, eikä sen käsittely neuvostossa ole edennyt.

Eurooppa-neuvosto voi tehdä muutoksia Euroopan parlamentin ehdotukseen. Euroopan parlamentin on vielä hyväksyttävä lopullinen päätösluonnos ennen sen hyväksymistä Eurooppa-neuvostossa. Eurooppa-neuvoston päätös Euroopan parlamentin kokoonpanosta vaalikaudelle 2024–2029 on tehtävä viimeistään syksyllä 2023, jotta jäsenvaltiot voivat antaa tarvittavat säännökset vuoden 2024 europarlamenttivaalien järjestämiseksi.

Suomen kanta

Suomi pitää tärkeänä, että Eurooppa-neuvosto vahvistaa Euroopan parlamentin kokoonpanon hyvissä ajoin ennen europarlamenttivaaleja. On erittäin valitettavaa, että Euroopan parlamentin ehdotus ajantasaistetuksi paikkajaoksi vaalikaudelle 2024–2029 saadaan näin myöhään.

Talouteen liittyvät näkökohdat tulee huomioida Euroopan parlamentin paikkajakoa koskevissa neuvotteluissa. Suomi on suhtautunut kriittisesti Euroopan parlamentin hallintomenojen ja henkilöstömäärän useita vuosia jatkuneeseen kasvuun. On keskeistä säilyttää EU:n talousarvion kurinalaisuus ja pitää EU:n toimielinten hallintomenot ja henkilöstömäärä maltillisina ja oikeassa suhteessa siihen, mikä on tarpeen perussopimusten tavoitteiden toteuttamiseksi. Tämä on erityisen tärkeää tämänhetkisessä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa.

Suomi ei ole kannattanut Yhdistyneeltä kuningaskunnalta EU-eron myötä vapautuneiden Euroopan parlamentin paikkojen uudelleen jakamista. Suomi on katsonut, että pienemmän EU:n tulisi tarkoittaa pienempiä toimielimiä ja että Yhdistyneen kuningaskunnan eron myötä olisi löydettävä säästökohteita.

Myös tulevaisuudessa mahdollisesti tapahtuvien EU:n laajentumisten varalle on jätettävä riittävästi paikkoja. Tämä on myös poliittinen signaali ehdokasmaille. Venäjän Ukrainassa käymän hyökkäyssodan aiheuttama Euroopan ulko- ja turvallisuuspoliittisen tilanteen muutos korostaa entisestään EU:n laajentumisperitiikan merkitystä.

Edellä mainituin perustein Suomi katsoo, että paikkajaossa havaittuja epäsuhtia tulisi korjata ensisijaisesti Euroopan parlamentin tämänhetkisen paikkamäärän (705) puitteissa. Muutokset nykyiseen paikkajakoon tulisi pitää mahdollisimman pieninä, myös myöhään saadun ehdotuksen rajallinen käsittelyaika huomioiden. On olennaista, että paikat jaetaan jäsenvaltioiden kesken mahdollisimman objektiivisella, oikeudenmukaisella, kestävällä ja läpinäkyvällä tavalla.

Samalla on huomioitava, että jos Euroopan parlamentin ehdotus lisäpaikoista toteutuu, Suomi on yksi uudistuksen hyötyjistä. Suomi voi hyväksyä lisäpaikkojen jakamisen, jos asiasta saavutetaan laaja yhteisymmärrys jäsenvaltioiden kesken. Vuoden 2024 europarlamenttivaalien (6.–9.6.2024) asianmukaisen järjestämisen turvaamiseksi on tärkeää, että Eurooppa-neuvoston päätös tehdään viimeistään alkusyksyllä 2023.

Suomi ei kannata ehdotusta unionin laajuisesta vaalipiiristä. Europarlamenttivaalien nykyinen toimittamismenettely on toimiva, eikä ylikansallisten listojen käyttöönotto ole taroituksenmukaista. Se olisi myös juridisesti ongelmallista ja johtaisi nykyistä monimutkaisempaan vaalimenettelyyn, erityisesti äänestäjien näkökulmasta. Suomi ei katso, että ylikansallisten listojen käyttöönotto lisäisi EU:n demokraattisuutta. Äänestäjä–edustaja -suhde jäisi ylikansallisilta listoilta valittavien Euroopan parlamentin jäsenten osalta hyvin etäiseksi. Eurooppa-neuvoston tosiasiallisen liikkumavaran säilyttäminen komission puheenjohtajaehdokasta ehdotettaessa on tärkeää myös Suomen vaikutusvallan näkökulmasta. (U 64/2022 vp)

Eurooppa-neuvoston päätöksessä parlamentin kokoonpanosta kaudelle 2024–2029 ei tule viitata ylikansallisiin listoihin.

Hallitusohjelman mukaan Suomi haluaa turvata Ahvenanmaan vaikuttamismahdollisuudet EU-asioissa.

Pääasiallinen sisältö

Euroopan parlamentin kokoonpanon on noudatettava Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 14 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa määritellyjä periaatteita, joiden mukaan unionin kansalaisten edustajien kokonaismäärä on puhemiehen lisäksi enintään 750 jäsentä ja edustus on alenevasti suhteellinen siten, että vähimmäismäärä on kuusi jäsentä jäsenvaltiota kohden ja jäsenvaltio voi saada enintään 96 paikkaa.

Alenevan suhteellisuuden periaatetta on täsmennetty myöhemmin tehdyillä Eurooppa-neuvoston päätöksillä. Kunkin jäsenvaltion väkiluvun ja edustajanpaikkojen määrän suhteen on vaihdeltava jäsenvaltioiden väkiluvun perusteella siten, että väkiluvultaan suuremman jäsenvaltion jokainen Euroopan parlamentin jäsen edustaa useampaa kansalaista kuin väkiluvultaan pienemmän jäsenvaltion jokainen parlamentin jäsen, ja käänteisesti mitä suurempi jäsenvaltion väkiluku on, sitä suurempi oikeus sillä on suureen paikkamäärään.

Nykyinen tapa jakaa paikkoja jäsenvaltioille ei ole automaattisesti alenevan suhteellisuuden periaatteen mukainen. Eurooppa-neuvosto pyysi kesäkuussa 2013 Euroopan parlamenttia esittämään ehdotuksen pysyväksi järjestelmäksi, joka mahdollistaisi, että ennen Euroopan parlamentin vaaleja paikat jaettaisiin jäsenvaltioiden kesken alenevan suhteellisuuden periaatteen mukaisesti objektiivisesti, tasapuolisesti, kestävästi ja avoimesti siten, että otetaan huomioon jäsenvaltioiden määrän ja väestönkehityksen muutokset ja noudatetaan perussopimuksissa määrättyä institutionaalisen järjestelmän kokonaistasa-painoa. Parlamentti ei ole vielä esittänyt tällaista ehdotusta.

Euroopan parlamentti hyväksyi 15.6.2023 ehdotuksen parlamentin kokoonpanosta vaalikaudelle 2024–2029 (P9_TA(2023)0243). Ehdotuksen mukaan parlamentin nykyinen paikkajako rikkoo, tuoreimpien käytettävissä olevien väestölukujen valossa, alenevan suhteellisuuden periaatetta kuudessa tapauksessa. Parlamentti ehdottaa, että nämä epäsuhtat korjattaisiin jakamalla 11 lisäpaikkaa, jotka jakautuisivat seuraavasti: Espanja +2 (yhteensä 61), Alankomaat +2 (31), Itävalta +1 (20), Tanska +1 (15), Suomi +1 (15), Slovakia +1 (15), Irlanti +1 (14), Slovenia +1 (9) ja Latvia +1 (9).

AFCO-valiokunnan mietinnön (A9-0214/2023) liitteenä olevan taulukon mukaan paikka-jaossa havaitut epäsuhtat koskevat Italiaa ja Espanjaa (väkiluvultaan pienemmällä Espanjalla väkiluvun ja paikkamäärän suhde on suurempi kuin Italialla), Romaniaa ja Alankomaita (väkiluvultaan pienemmällä Alankomailla väkiluvun ja paikkamäärän suhde on suurempi kuin Romanialla), Unkaria ja Itävaltaa (väkiluvultaan pienemmällä Itävallalla väkiluvun ja paikkamäärän suhde on suurempi kuin Unkarilla), Bulgariaa ja Tanskaa (väkiluvultaan pienemmällä Tanskalla väkiluvun ja paikkamäärän suhde on suurempi kuin Bulgarialla), Slovakiaa ja Irlantia (väkiluvultaan pienemmällä Irlannilla väkiluvun ja paikkamäärän suhde on suurempi kuin Slovakialla) sekä Liettuaa ja Sloveniaa (väkiluvultaan pienemmällä Slovenialla väkiluvun suhde paikkamäärään on suurempi kuin Liettualla). Jotkut näistä epäsuhdista ovat varsin pieniä.

Näiden epäsuhtien korjaaminen lisäpaikoilla toisi eräänlaisena ketjureaktiona lisäpaikan myös Suomelle, Slovakialle ja Latvialle, jotta alenevan suhteellisuuden periaatetta kunni-

oitettaisiin myös näiden jäsenvaltioiden kohdalla korjatussa tilanteessa. Toisaalta väkiluvun ja paikkamäärän suhde olisi edelleen lähes yhtä suuri esimerkiksi Saksan ja Ranskan sekä Alankomaiden ja Belgian välillä, vaikka ao. maiden väkiluvuissa on iso ero.

Taulukosta herää myös kysymys, olisiko osa nyt havaituista epäsuhdista vältetty, jos lisäpaikkoja olisi vuonna 2018 jaettu vähemmän. Brexitin myötä vapautuneesta 73 paikasta 27 jaettiin tuolloin uudelleen. Lisäpaikat jakautuivat seuraavasti: Ranska +5 (yhteensä 79), Italia +3 (76), Espanja +5 (59), Puola +1 (52), Romania +1 (33), Alankomaat +3 (29), Ruotsi + 1 (21), Itävalta +1 (19), Tanska +1 (14), Slovakia +1 (14), Suomi +1 (14), Irlanti +2 (13), Kroatia + 1 (12), Viro +1 (7).

Jos Euroopan parlamentin ehdottama paikkajako kaudelle 2024–2029 toteutuu, Yhdistyneeltä kuningaskunnalta vapautuneista paikoista on käytetty jo yli puolet.

Ei ole selvää, vahvistaisiko lisäpaikkojen jakaminen tämänhetkisessä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa Euroopan parlamentin ja laajemmin EU:n hyväksyttävyyttä kansalaisten silmissä. Tuoreimpien Eurobarometri-tutkimusten mukaan kansalaiset ympäri Eurooppaa ovat erittäin huolestuneita taloudellisesta tilanteesta, hintojen ja elinkustannusten noususta ja inflaatiosta. Myös Suomessa linjattu säästötoimista ja menoleikkauksista julkisen talouden tasapainottamiseksi.

Neuvoston päätelmissä EU:n vuoden 2024 talousarvion suuntaviivoista (6246/23 ADD 1, 16.2.2023) korostetaan, että unionin monivuotisen rahoituskehityksen 2021–2027 otsakkeen 7 (hallintomenot) enimmäismäärä pohjautuu siihen, että kaikki EU:n toimielimet noudattavat kokonaisvaltaista ja tavoitteellista lähestymistapaa henkilöstön määrän vakauttamiseksi ja hallintomenojen vähentämiseksi. Päätelmissä todetaan, että useita vuosia jatkunut henkilöstön määrän kasvu erityisesti Euroopan parlamentissa heikentää toimielinten välistä tasapainoa ja aiheuttaa huomattavaa painetta otsakkeeseen 7. Tätä painetta lisäävät nykyinen palkkojen automaattinen päivitysmenetelmä, energian hinnat ja yleiset hinnankorotukset ennennäkemättömässä inflaatiotilanteessa. Neuvosto kehottaa toteuttamaan yhteisiä toimenpiteitä hallintomeno-otsakkeeseen kasvun hillitsemiseksi.

Euroopan parlamentin edellytetään antavan riittävän hyvissä ajoin ennen vaalikauden 2029–2034 alkua Eurooppa-neuvostolle ehdotuksen Euroopan parlamentin ajantasaistusta paikkajaoista. Parlamentti korostaa päätöslauselmassaan selkeään matemaattiseen kaavaan perustuvan pysyvän järjestelmän tarvetta ja kehottaa perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioiden valiokuntaa (AFCO) jatkamaan tällaista pysyvää järjestelmää koskevaa työtä.

Ylikansalliset listat

Euroopan parlamentti teki 3.5.2022 ehdotuksen EU:n vaalisäädöksen uudistamisesta. Merkittävimmät ehdotetut uudistukset koskevat koko EU:n laajuista vaalipiiriä, joka perustuisi ylikansallisiin listoihin, ja kärkiehdokasmenettelyä komission puheenjohtajan valitsemiseksi.

Ehdotuksen mukaan 28 paikkaa jaettaisiin ylikansallisten listojen kautta. Ehdokkaita yleiseurooppalaiseen vaalipiiriin voisivat asettaa "eurooppalaiset vaaliyhteisöt", joita olisivat kansallisten poliittisten puolueiden ja/tai valitsijayhdistysten muodostamat koalitiot sekä Euroopan tason poliittiset puolueet, Euroopan tason valitsijayhdistykset tai näiden muodostamat koalitiot ja vaaliliitot.

Ehdotuksen taustalla ja keskeisenä tavoitteena on kärkiehdokasmenettelyn vahvistaminen komission puheenjohtajan valinnassa. Ehdotetun vaalisäädöksen perustelukappa-

leessa 8 todetaan, että vaaleissa eniten paikkoja saaneen Euroopan tason poliittisen yhteisön kärkiehdokkaalle olisi annettava tehtäväksi muodostaa enemmistö vastavalitusssa parlamentissa ehdokkaan nimittämiseksi komission puheenjohtajaksi.

EU:n perussopimusten mukaan Eurooppa-neuvosto, joka ottaa huomioon Euroopan parlamentin vaalit, ehdottaa aiheellisten kuulemisten jälkeen määränemmistöllä Euroopan parlamentille ehdokasta komission puheenjohtajaksi. Euroopan parlamentti valitsee tämän ehdokkaan jäsentensä enemmistöllä. Parlamentti tavoittelee ehdotuksellaan vahvempaa roolia Euroopan tason poliittisille puolueille ja muille ehdokasasettajille.

Useat jäsenvaltiot ovat katsoneet, että ylikansallisiin listoihin ja kärkiehdokasmenettelyyn liittyvät merkittävät poliittisia ja oikeudellisia ongelmia.

Neuvoston oikeuspalvelu on katsonut, että Euroopan parlamentin ehdotuksen mukaiset ylikansalliset listat olisivat, jos jäsenvaltiot yksimielisesti niin haluavat, toteutettavissa EU:n perussopimusten puitteissa. Listoilta valittavien Euroopan parlamentin jäsenten määrästä tulisi kuitenkin päättää yksimielisesti Eurooppa-neuvostossa (Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskeva päätös). Neuvosto voisi yksimielisesti sopia ylikansallisia listoja koskevista valintamenettelyistä vaalisäädöksessä.

Sen sijaan neuvoston oikeuspalvelu on nähnyt merkittäviä huolia Euroopan parlamentin ehdotuksessa ylikansallisiin listoihin vahvasti kytketyssä kärkiehdokasmenettelyssä. Kärkiehdokasmenettelyn poliittinenkin virallistaminen komission puheenjohtajan valinnassa horjuttaisi perustavanlaatuisesti perussopimuksissa määritettyä toimielinten välistä tasapainoa ja erityisesti Eurooppa-neuvostolle yksinomaan kuuluvia oikeuksia ja laajaa harvintavaltaa komission puheenjohtajaehdokasta ehdotettaessa. Jos neuvotteluissa ylikansallisista listoista haluttaisiin edetä, tulisi viittaukset kärkiehdokasmenettelyyn poistaa.

Euroopan parlamentin ehdotuksessa Eurooppa-neuvoston päätökseksi Euroopan parlamentin kokoonpanosta todetaan, että kussakin jäsenvaltiossa valittujen Euroopan parlamentin jäsenten lisäksi ja edellyttäen, että ehdotettu EU:n vaalisäädöksen uudistaminen tulee voimaan ja siinä säädetään unionin laajuisen vaalipiirin perustamisesta, Euroopan parlamenttiin valitaan 28 edustajaa unionin laajuisesta vaalipiiristä.

Ylikansallisten listojen käyttöönotto edellyttäisi yksimielisyyttä Eurooppa-neuvostossa (Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskeva päätös) ja neuvostossa (pätös EU:n vaalisäädöksen uudistamisesta). Jäsenvaltioiden kesken ei ole yhteisymmärrystä asiasta. Lisäksi uudistettu EU:n vaalisäädös tulisi voimaan vasta kun kaikki jäsenvaltiot olisivat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Vaalilainsäädännön perussäännöksiä ei tulisi, eikä ehditä, muuttaa alle vuosi ennen vaaleja. On jo selvää, että vuoden 2024 europarlamenttivaalit toimitetaan EU:n nykyisen vaalisäädöksen perusteella. Ei ole mitään syytä, miksi ajatukseen mahdollisista ylikansallisista listoista pitäisi viitata Euroopan parlamentin kokoonpanoa kaudelle 2024–2029 koskevassa Eurooppa-neuvoston päätöksessä. Lainsäädännön valmistelun laatua koskevan unionin toimielinten välisen sopimuksen mukaisesti unionin säädösten johdanto-osan perustelukappaleiden on sisällettävä vain todellisia perusteluja eikä niissä saa esittää poliittisia toivomuksia.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEU 14 artiklan 2 kohdan mukaan Euroopan parlamentti koostuu unionin kansalaisten edustajista. Edustajien määrä on puhemiehen lisäksi enintään 750. Kansalaisten edustus on alenevasti suhteellinen siten, että vähimmäismäärä on kuusi jäsentä jäsenvaltiota kohden. Jäsenvaltio voi saada enintään 96 paikkaa. Eurooppa-neuvosto tekee yksimielisesti

Euroopan parlamentin aloitteesta ja sen hyväksynnän saatuaan päätöksen, jolla määritellään Euroopan parlamentin kokoonpano näitä periaatteita noudattaen.

SEUT 223 artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan parlamentti laatii esityksen tarvittavista säännöksistä jäsentensä yleisten ja välittömien vaalien toimittamiseksi yhdenmukaista menettelyä noudattaen kaikissa jäsenvaltioissa tai kaikille jäsenvaltioille yhteisten periaatteiden mukaisesti. Neuvosto vahvistaa tarvittavat säännökset yksimielisesti erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja saatuaan Euroopan parlamentin jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän. Nämä säännökset tulevat voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

SEU 17 artiklan 7 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto, joka ottaa huomioon Euroopan parlamentin vaalit, ehdottaa aiheellisten kuulemisten jälkeen määränemmistöllä Euroopan parlamentille ehdokasta komission puheenjohtajaksi. Euroopan parlamentti valitsee tämän ehdokkaan jäsentensä enemmistöllä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Ehdotus on valmisteltu parlamentin perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioiden valiokunnassa (AFCO). Raportööreiksi nimettiin 5.12.2022 Loránt Vincze (EPP) ja Sandro Gozi (Renew Europe). Varjoraportööreinä ovat toimineet Pascal Durand (S&D), Niklas Nienass (Greens/EFA), Jacek Saryusz-Wolski (ECR) ja João Pimenta Lopes (GUE/NGL). Mietintöluonnos julkaistiin 14.2.2023 ja siihen tehdyt muutosehdotukset 24.3.2023.

Neuvoston puheenjohtajavaltio Ruotsi lähetti 26.5.2023 Euroopan parlamentin puhemiehelle kirjeen, jossa se korosti asian kiireellisyyttä ja esitti huolen siitä, että lisäviivästykset voisivat vaarantaa vuoden 2024 europarlamenttivaalien asianmukaiset valmistelut.

AFCO äänesti kompromissiehdotuksista ja hyväksyi valiokunnan mietinnön (A9-2014/2023) ylimääräisessä kokouksessa 12.6.2023. Euroopan parlamentti hyväksyi aiheetta koskevan päätöslauselman (P9_TA(2023)0243) ja sen liitteenä olevan ehdotuksen Eurooppa-neuvoston päätökseksi parlamentin kokoonpanosta täysistunnossaan 15.6.2023.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 26.–27.6.2023

Institutionaalisten kysymysten jaoston kirjallinen menettely 20.–22.6.2023

Eduskuntakäsittely

Eduskunta on käsitellyt Euroopan parlamentin kokoonpanoa kaudelle 2019–2024 keväällä 2018 (E 96/2017 vp – EJ 1/2018 vp, 16.2.2018 ja EJ 6/2018 vp, 16.3.2018 sekä SuVL 1/2018 vp).

Aihepiiriä on käsitelty myös EU:n vaalisäädöksen uudistamista koskevassa U-kirjelmässä U 64/2022 vp – SuVL 13/2022 vp.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Eurooppa-neuvoston Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskevalla päätöksellä ei ole suoria vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön. Viittaukset ehdotetun unionin laajuisen vaaliopin perustamiseen ja ylikansallisilta listoilta valittavien Euroopan parlamentin jäsenten määrään antaisivat ymmärtää, että jäsenvaltioilla on yhteinen tahtotila asiassa.

EU:n vaalisäädöksen uudistaminen Euroopan parlamentin ehdottamalla tavalla, mukaan lukien ehdotetun unionin laajuisen vaalipiirin perustaminen, edellyttäisi neuvoston yksimielisen päätöksen lisäksi, että kaikki jäsenvaltiot hyväksyisivät uudistetun vaalisäädöksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Parlamentin ehdotuksen toteutuminen aiheuttaisi merkittäviä muutoksia Suomen vaali- ja puoluelainsäädäntöön, erityisesti vaalilakiin (714/1998).

Europarlamenttivaalit kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n nojalla valtakunnan toimivaltaan.

Ahvenanmaan maakuntahallitus on useasti ilmaissut tarpeen saada Ahvenanmaalle oma paikka Euroopan parlamenttiin (muun muassa lausunto 29.2.2012/ÅLR/2012/1452). Ahvenanmaan maakuntapäivät teki vuonna 2006 itsehallintolain 22 §:ssä tarkoitetun aloitteen eduskunnalle vaalilain muuttamisesta siten, että Ahvenanmaan vaalipiiristä valittaisiin yksi Euroopan parlamentin jäsen. Tämän aloitteen eduskunta hylkäsi. Vuonna 2018 maakuntapäivät teki uuden saman sisältöisen aloitteen (M 3/2018 vp), mutta se raukesi kyseisen vaalikauden päättyessä.

Euroopan parlamentin ehdotusta EU:n vaalisäädöksen uudistamisesta koskevan valtioneuvoston U-kirjelmän (U 64/2022 vp) valmistelun yhteydessä syksyllä 2022 Ahvenanmaan maakuntahallitus suositteli, että vaalisäädökseen sisällytettäisiin maininta siitä, että jäsenvaltiot kansallisissa vaalilainsäädännöissään huolehtisivat siitä, että alueet, joilla on lainsäädäntövaltaa, saisivat suoran edustuksen Euroopan parlamenttiin. Koska Ahvenanmaan maakunnan ja valtakunnan kantoja ei voitu U-kirjelmässä sovittaa yhteen ja Ahvenanmaa pyysi kantansa esittämistä, Suomen pysyvä EU-edustaja esitti Ahvenanmaan kannan Coreper II -kokouksessa 12.10.2022.

Ahvenanmaan maakuntahallitus antoi 22.6.2023 tämän E-kirjeen luonnoksesta lausunnon, jossa korostettiin Ahvenanmaan oikeutta ja tarvetta saada oma Euroopan parlamentin jäsenen paikka. Ahvenanmaan maakunta katsoo, että sillä tulee olla edustaja Euroopan parlamentissa, koska se on luovuttanut lainsäädäntövaltaa EU:lle siinä missä valtakunta ja muut jäsenvaltiot. Maakunnan mukaan Suomen tulisi toimia siten, että tämä vaatimus voitaisiin nyt täyttää, kun Euroopan parlamentti on tehnyt ehdotuksen Suomelle annettavasta lisäpaikasta. Maakunta vetoaa kantansa tueksi muun muassa valtioneuvoston vuoden 2009 periaatepäätökseen.

EU:n vaalisäädöksellä tai Eurooppa-neuvoston Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskevalla päätöksellä ei voida määrätä vaalipiirien kansallisesta jakautumisesta.

Tähän asti on katsottu, että ei ole edellytyksiä vaalilain (714/1998) muuttamiseksi siten, että Ahvenanmaan maakunta muodostaisi Euroopan parlamentin vaaleissa oman vaalipiirinsä. Kuten perustuslakivaliokuntakin on todennut, kysymys on kuitenkin viime kädessä kansallisella tasolla tehtävästä poliittisesta ratkaisusta. (PeVM 13/2006 vp, PeVL 6/2007)

Taloudelliset vaikutukset

Euroopan parlamentin ehdotuksella on toteutuessaan vaikutuksia EU-budjetin otsakkeeseen 7 (EU:n yleinen hallinto) ja sitä kautta myös valtion budjettiin. Parlamentti ei kuitenkaan ole esittänyt arviota ehdotuksensa taloudellisista vaikutuksista.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

P9_TA(2023)0243, Euroopan parlamentin kokoonpano, Euroopan parlamentin lainsäädäntöpäätöslauselma 15. kesäkuuta 2023 Euroopan parlamentin kokoonpanosta (2021/2229(INL) – 2023/0900(NLE))

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNK / EU-erityisasiantuntija Heli Siivola, p. 0295 160 476.
VNK / Lainsäädäntöneuvos Johannes Leppo, p. 0295 160 335.
VNK / Lainsäädäntöneuvos Liisa Reunanen, p. 0295 160 424.
VNK / Neuvotteleva virkamies Joanna Tikkanen, p. 0295 160 542.
OM / Vaalijohtaja Arto Jääskeläinen, p. 0295 150 128.
VM / Erityisasiantuntija, Johanna Makkonen, p. 0295 160 587.

VAHVA-tunnus

EU/873/2023

Napsauta tähän ja kirjoita kukin tunnus omalle rivilleen

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite